

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Лещук Юлія

Науковий керівник – проф. Радчук Галина

ІНТЕРНАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ-ПЕДАГОГІВ

Сучасне суспільство висуває високі вимоги щодо особистісних якостей педагогів. Зараз недостатньо володіти набором знань, умінь та навичок для успішного професіонального становлення. Особлива увага повинна приділятися розвитку лідерських якостей, оскільки освіта потребує відповідальних вчителів, які вміють проявляти ініціативу та займають активну позицію в житті та професійній сфері.

Проблема лідерства є актуальною як для зарубіжних (А. Адлер, Н. Белякова, Д. Беспалов, Р. Блейк, Т. Вежевич, Р. Кричевський, Е. Кудряшев, Г. Лебон, Ф. Фідлер, П. Херсі, Г. Хоманс та ін.), так і для вітчизняних науковців (Д. Алфімов, О. Косечук, Н. Мараховська, Д. Ніколенко, Н. Підбуцька, Л. Проколієнко, Г. Радчук, В. Ягоднікова та ін.).

Проте серед вчених немає єдиного погляду щодо розвитку лідерських якостей, зокрема, у майбутніх педагогів. З огляду на це, мета нашої статті полягає в теоретичному та емпіричному дослідженні рівня розвитку інтернальності як чинника розвитку лідерських якостей у майбутніх педагогів.

Інтернальність є важливим показником готовності лідера взяти на себе відповідальність за свою діяльність і за діяльність інших членів групи. І, оскільки, інтернали характеризуються незалежністю, ініціативністю, орієнтованістю на успіх та активністю, то саме вони більшою мірою схильні проявляти себе як лідера. Аналізуючи погляди науковців щодо визначення поняття «інтернальність», ми поділяємо точку зору Дж. Роттера та розглядаємо інтернальність як інтегративну властивість особистості, яка визначає спосіб або стратегію поведінки, за допомогою яких люди приписують причинність і відповідальність за результати своєї діяльності самому собі (своїм зусиллям, здібностям та бажанням) [2]. Ми вважаємо, що відповідальність є системоутворюючою основою розвитку лідерських якостей студентів.

З метою дослідження інтернальності як важливого чинника розвитку лідерських якостей ми використовували методику «Рівень суб'єктивного контролю» Дж. Роттера в модифікації С. Ф. Бажина, Е. А. Галинкіної, А. М. Еткінда [1]. Дана методика спрямована на те, щоб дослідити локус контролю особистості у різних типах ситуацій, таких як область досягнень та невдач, сімейних та виробничих стосунків, у галузі здоров'я і хвороби тощо. В рамках нашого дослідження ми акцентували увагу на результати загальної інтернальності та інтернальності в

області міжособистісних стосунків. Дослідження проводилося на базі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Вибірка складала – 150 досліджуваних I-V курсів географічного, хіміко-біологічного та філологічного факультетів.

Проаналізувавши отримані дані, ми змогли простежити динаміку показників загальної інтернальності (Із) у студентів першого, другого, третього, четвертого та п'ятого курсів (5; 4,68; 5,48; 6,22; 6,24 відповідно) (див. рис. 1). Ці дані свідчать про те, що студентам-педагогам як і на початку навчання, так і на період завершення, притаманно середній рівень інтернальності. Тобто, досліджувані недостатньо впевнені в тому, що більшість важливих подій у їхньому житті є результатом власних дій, що вони можуть контролювати їх, і тому не завжди відчувають свою відповідальність за ці події та за те, як розвивається їхнє життя загалом. Проте, ця відповідальність зростає у студентів старших курсів.

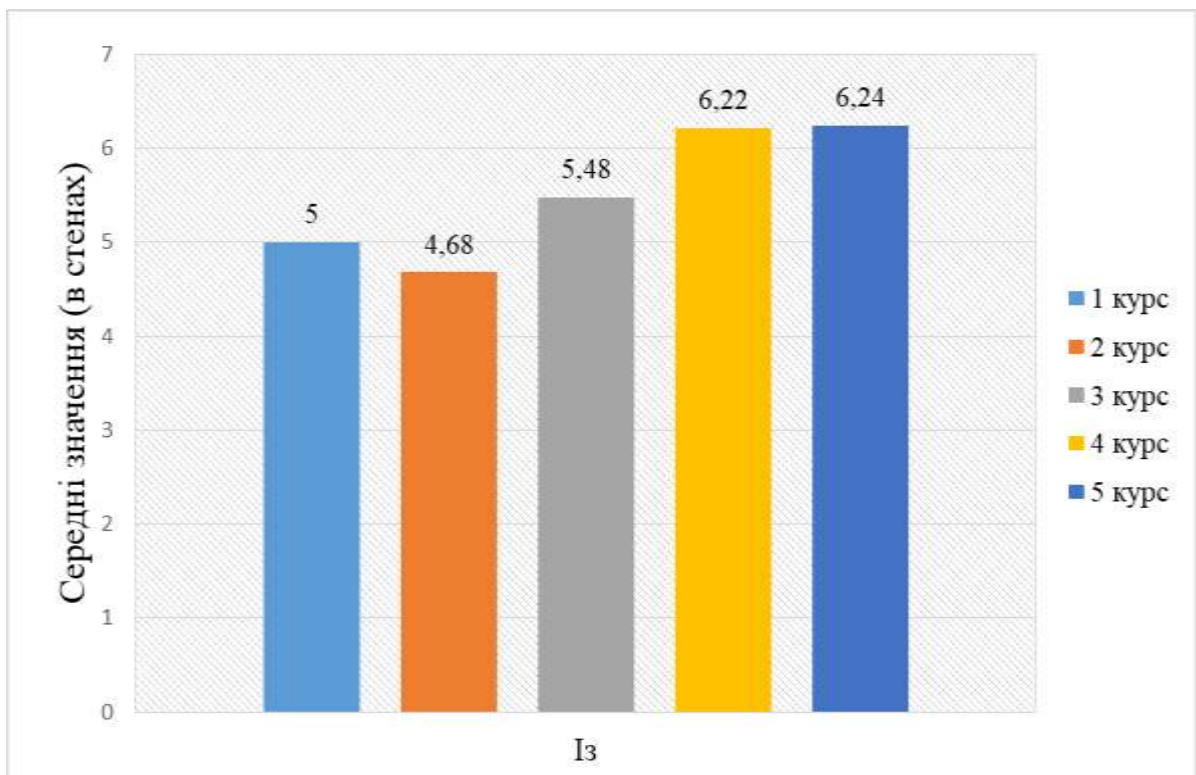

Рис. 1 Розподіл середніх значень (в стенах) за шкалою загальної інтернальності (Із) у студентів-педагогів (n=150)

Особливу увагу в контексті розвитку лідерських якостей, ми вважаємо за потрібне приділити шкалі інтернальності в області міжособистісних стосунків (Ім), оскільки лідери проявляються в колективі, комунікують із людьми, налагоджують взаємодію та будують взаємостосунки. Тому, на нашу думку, лідери повинні вважати саме себе відповідальними за побудову міжособистісних відносин з оточуючими.

Проаналізувавши отримані дані, ми простежили динаміку показників інтернальності в області міжособистісних стосунків (Ім) у студентів-педагогів. На рисунку 2 зображено розподіл

середніх значень студентів першого, другого, третього, четвертого, п'ятого курсів. Результати студентів усіх курсів знаходяться на середньому рівні, що свідчить про те, що вони не вважають себе відповідальними за те, як складаються відносини з іншими, а також про відсутність схильності налагоджувати близькі стосунки із людьми. Студенти-педагоги схильні приписувати більш важливе значення в цьому процесі обставинам, випадку або оточуючим. Проте, до п'ятого курсу показник інтернальності в області міжособистісних стосунків зростає.

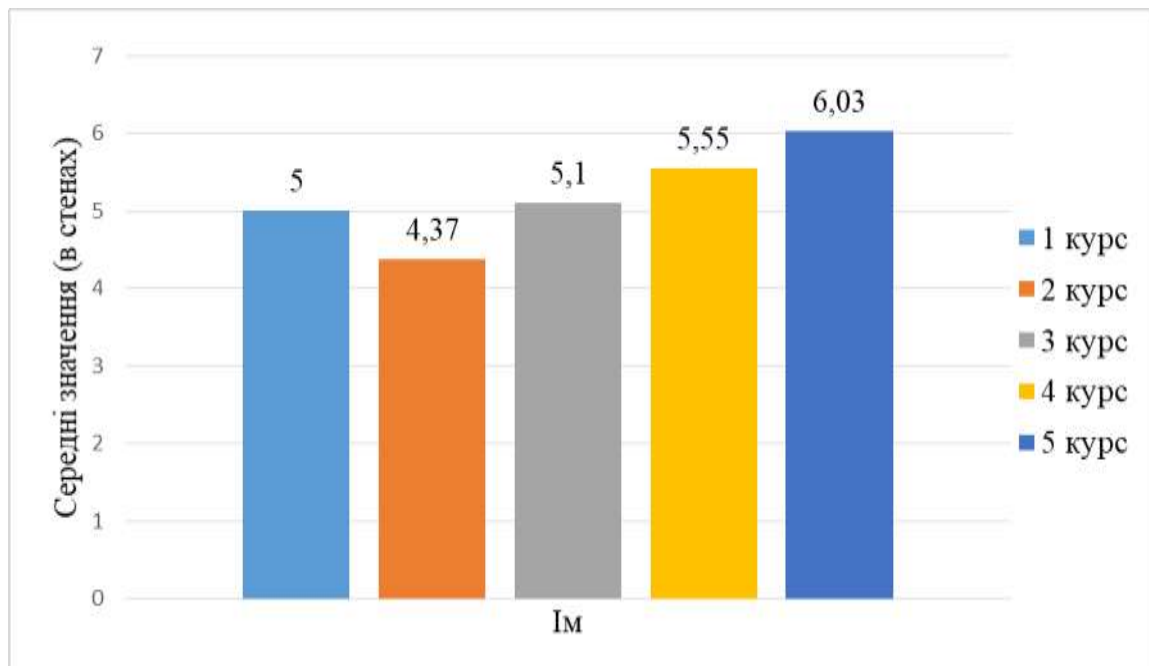

Рис. 2 Розподіл середніх значень (в стінах) за шкалою інтернальності в області міжособистісних стосунків (Im) у студентів-педагогів (n=150)

Таким чином, результати нашого дослідження свідчать про те, що студенти-педагоги не завжди відчувають свою відповідальність за більшість важливих подій у їхньому житті, вони недостатньо впевнені в тому що можуть контролювати їх, а також схильні приписувати зовнішнім обставинам, везінню або іншим відповідальність за ту чи іншу подію. В області міжособистісних стосунків студенти-педагоги не завжди відчувають, що відповідальні за те, як складаються відносини з оточуючими, часто можуть відчувати невпевненість при спілкуванні з незнайомими людьми.

Отож, ми вважаємо, що інтернальність є дуже важливим чинником розвитку лідерських якостей, тому потрібно створити сприятливі умови для розвитку інтернальності у студентів-педагогів за допомогою тренінгової програми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бажин Е.Ф., Голынкина Е.А., Эткинд А.М. Метод исследования уровня субъективного контроля. Психологический журнал. Москва : ФГУП "Издательство "Наука". 1984. Том 5. № 3. С. 152-162.
2. Мещеряков Б., Зинченко В. Большой психологический словарь. Санкт-Петербург : прайм-ЕВРОЗНАК, 2004. 672 с.